

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Ε.Π. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ταχ. Δ/ση: Δ. Μποφόρ 7 Ηράκλειο, 71202

Πληροφορίες: ΜΑΡΙΑ ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗ

Τηλ.: 2813404531

Fax: 2810335040

Email: giatromanolaki@mou.gr

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Κωδικός Πρόσκλησης: ΕΤΠΑ-37

Α/Α ΟΠΣ: 2678

Έκδοση: 2/0

Προς:

Πίνακας Αποδεκτών

1η ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗΣ

(ως προς την περίοδο υποβολής προτάσεων – νέα ημερομηνία λήξης υποβολής 16-11-2018)

ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΟΒΟΛΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΣΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «Κρήτη»

ΑΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2 «Βιώσιμη Ανάπτυξη με αναβάθμιση του περιβάλλοντος και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Κρήτη»

Ο ΟΠΟΙΟΣ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)

ΜΕ ΤΙΤΛΟ «Δράση 4.σ.1: Εξοικονόμηση ενέργειας στα δημόσια κτίρια»

Ο ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Το άρθρο 90 του «Κώδικα Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και Κυβερνητικά Όργανα» που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του π.δ. 63/2005, (ΦΕΚ 98/Α/22-4-2005).
2. Το Ν. 4314/2014 για τη διαχείριση, τον έλεγχο και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2014-2020» (ΦΕΚ 265/Α/23.12.2014) όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 4328/2015 (ΦΕΚ 51/ Α/ 14-05-2015), το Ν. 4331 / 2015 (ΦΕΚ 69 /Α/ 02-07-2015), το Ν.4354/2015 (ΦΕΚ 176/Α/16-12-2015) και το Ν.4403/2016 (ΦΕΚ 125/Α/7-7-2016) και ισχύει
3. Τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1301/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013, «σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με τον στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1080/2006», όπως ισχύει.
4. Τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013, όπως ισχύει.
5. Τον Κανονισμό (ΕΕ) 480/2014 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της 3 Μαρτίου 2014 για τη συμπλήρωση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό

Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και συγκεκριμένα το Άρθρο 27 και το Παράρτημα ΙV

6. Τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ.821/2014 της Επιτροπής της 28ης Ιουλίου 2014, περί καθορισμού κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ) αριθ.1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τις λεπτομέρειες για την μεταβίβαση και διαχείριση των συνεισφορών των προγραμμάτων, την υποβολή εκθέσεων σχετικά με τα μέσα χρηματοοικονομικής τεχνικής, τα τεχνικά χαρακτηριστικά των μέτρων πληροφόρησης και επικοινωνίας για τις πράξεις και το σύστημα καταγραφής και αποθήκευσης των δεδομένων, όπως ισχύει
7. Τον «Κανονισμό (ΕΕ, Ευρατόμ) 2018/1046 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουλίου 2018, σχετικά με τους δημοσιονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης, την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1296/2013, (ΕΕ) αριθ. 1301/2013, (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, (ΕΕ) αριθ. 1304/2013, (ΕΕ) αριθ. 1309/2013, (ΕΕ) αριθ. 1316/2013, (ΕΕ) αριθ. 223/2014, (ΕΕ) αριθ. 283/2014 και της απόφασης αριθ. 541/2014/ΕΕ και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ, Ευρατόμ) αριθ. 966/2012»
8. Την Υπουργική Απόφαση με αριθ. 32668/ΕΥΘΥ 326/23-3-2015 (ΦΕΚ 716/Β/24-4-2015) με την οποία συστάθηκε/αναδιαρθρώθηκε η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π. Περιφέρειας Κρήτης (ΦΕΚ 716/Β/24-4-2015).
9. Το με αρ. απόφασης C(2014) 3542 final/23-5-2014 εγκεκριμένο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή «Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης) 2014-2020».
10. Την Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής των ΕΚ με αριθμό C(2014) 10175 final/18-12-2014 που αφορά την έγκριση του Ε.Π. «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020 (κωδ. 2014GR16M2OP011) όπως τροποποιήθηκε με την C(2017) 8499 final/6-12-2017 όμοια
11. Τη με αρ. πρωτ. 110427/ΕΥΘΥ 1020/20-10-2016 Υπουργική Απόφαση με θέμα «Τροποποίηση και αντικατάσταση της υπ' αριθ. 81986/ΕΥΘΥ712/31.07.2015 (ΦΕΚ Β' 1822) υπουργικής απόφασης «Εθνικοί κανόνες επιλεξιμότητας δαπανών για τα προγράμματα του ΕΣΠΑ 2014 - 2020 - Έλεγχοι νομιμότητας δημοσίων συμβάσεων συγχρηματοδοτούμενων πράξεων ΕΣΠΑ 2014-2020 από Αρχές Διαχείρισης και Ενδιάμεσους Φορείς - Διαδικασία ενστάσεων επί των αποτελεσμάτων αξιολόγησης πράξεων» (ΦΕΚ 3521/Β/1-11-2016)».
12. Το με αρ. πρωτ. 120780/ΕΥΘΥ 1150/25-11-2015 έγγραφο της ΕΑΣ/ΕΥΘΥ Περιγραφή του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου για τα ΕΠ του ΕΣΠΑ 2014-2020 που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το ΤΣ στο πλαίσιο του Στόχου: Επενδύσεις στην Ανάπτυξη και την Απασχόληση» όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.
13. Την υπ' αριθμ. 134453/23.12.15 (ΦΕΚ Β' 2857) Κοινή Υπουργική Απόφαση με τίτλο «Ρυθμίσεις για τις πληρωμές των δαπανών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων – ΠΔΕ (Τροποποίηση και αντικατάσταση της ΚΥΑ 46274.26.09.2014 – ΦΕΚ 2573Β')» (ΑΔΑ: ΒΖΚ5465307-ΥΔ6)
14. Την Κοινή Υπουργική Απόφαση με αριθ. 126829/ΕΥΘΥ 1217/21-12-2015 ΚΥΑ (ΦΕΚ 2784/Β') και θέμα: «Σύστημα δημοσιονομικών διορθώσεων και διαδικασίες ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών από πόρους του κρατικού προϋπολογισμού για την υλοποίηση προγραμμάτων συγχρηματοδοτούμενων στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020, σύμφωνα με το αρ. 22 του Ν. 4314/2014
15. Το Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ΦΕΚ 87/Α/7-7-2010).
16. Την με αριθμ. 54/2014 Απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Ηρακλείου, που αφορά στην ανακήρυξη των συνδυασμών για την ανάδειξη των Περιφερειακών Αρχών Περιφέρειας Κρήτης στις εκλογές της 18ης Μαΐου 2014.
17. Τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 651/2014 της Επιτροπής της 17ης Ιουνίου 2014, για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης («Γενικός Απαλλακτικός Κανονισμός») όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με τον Κανονισμό (ΕΕ) 2017/1084 της Επιτροπής.
18. Την με αρ. πρωτ. 74391/ΕΥΚΕ2634/13-07-2016 Εγκύκλιο της ΕΥΚΕ με θέμα «Οδηγίες στους φορείς που εμπλέκονται στη χορήγηση κρατικών ενισχύσεων κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020».
19. Το με αρ. πρωτ. 115150/ΕΥΚΕ 4023/2.11.2016 έγγραφο της ΕΥΚΕ με θέμα «Οδηγίες αναφορικά με την αξιολόγηση πλήρωσης του κριτηρίου συμβατότητας των πράξεων με τους κανόνες των Κρατικών Ενισχύσεων
20. Την με αρ. πρωτ. 92415/ΕΥΚΕ 6282/28.08.2017 επιστολή της ΕΥΚΕ
21. Την από 17-10-2016 απόφαση της 2ης Συνεδρίασης της Επ. Παρακολούθησης του Ε.Π. «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020, με την οποία εγκρίθηκε η μεθοδολογία, η διαδικασία και το περιεχόμενο της εξειδίκευσης του ΕΠ, καθώς και ο προγραμματισμός των προσκλήσεων και των εντάξεων και οι τεθέντες κατ' έτος στόχοι.
22. Την από 17-10-2016 απόφαση της 2ης Συνεδρίασης της Επ. Παρακολούθησης του Ε.Π. «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020. με την οποία εγκρίθηκαν η μεθοδολογία και τα κριτήρια επιλογής των πράξεων του/ων Άξονα/ων Προτεραιότητας
23. Την με αρ. πρωτ. 5040/23-10-2017 «Έγκριση - μέσω Γραπτής Διαδικασίας της τροποποίησης του εγγράφου Εξειδίκευσης Εφαρμογής και των Κριτηρίων Επιλογής Πράξεων του ΕΠ Κρήτη 2014-2020» με την οποία τροποποιούνται τα κριτήρια επιλογής της Δράσης
24. Τον Ν. 4122/2013 (Α' 42) «Ενεργειακή Απόδοση Κτιρίων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2010/31/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις» και ειδικότερα το άρθρο 10 αυτού.
25. Τον Ν. 4342/2015 (Α' 143) «... Ενσωμάτωση στο Ελληνικό δίκαιο της Οδηγίας 2012/27/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Οκτωβρίου 2012 "Για την ενεργειακή απόδοση, την τροποποίηση των

Οδηγιών 2009/125/ΕΚ και 2010/30/ΕΕ και την κατάργηση των Οδηγιών 2004/8/ΕΚ και 2006/32/ΕΚ”, όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 2013/12/ΕΕ του Συμβουλίου της 13ης Μαΐου 2013 “Για την προσαρμογή της Οδηγίας 2012/27/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ενεργειακή απόδοση, λόγω της προσχώρησης της Δημοκρατίας της Κροατίας” και άλλες διατάξεις», όπως ισχύει.

26. Την υπ’ αρ. ΔΕΠΕΑ/οικ.178581/30.06.2017 (Β’ 2367/12.07.2017) κοινή Απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Περιβάλλοντος και Ενέργειας σχετικά με την Έγκριση Κανονισμού Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.
27. Την υπ’ αριθμ. ΔΕΠΕΑ/οικ. 182365/17.11.2017 (Β’ 4003/17.11.2017) απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος & Ενέργειας «Έγκριση και εφαρμογή των Τεχνικών Οδηγιών ΤΕΕ για την Ενεργειακή Απόδοση Κτιρίων», όπως ισχύει (βλ. ΦΚ Β’ 4108/23.11.2017).
28. Την με αριθ. Πρωτ. 172253/197/7-3-2018 επιστολή της Επιτελικής Δομής ΕΣΠΑ ΥΠΕΝ – ΤΟΜΕΑΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ «Παρατηρήσεις επί των Σχεδίων Προσκλήσεων του ΠΕΠ ΚΡΗΤΗ 2014-2020 με αντικείμενο την Εξοικονόμηση Ενέργειας στα Δημόσια Κτίρια»
29. Την με αριθ. Πρωτ. 26599/ΕΥΚΕ 348/6-3-2018 επιστολή της ΕΥΚΕ «Διατύπωση γνώμης σχετικά με σχέδια Προσκλήσεων για ενεργειακή αναβάθμιση Δημοσίων Κτιρίων στην Περιφέρεια Κρήτης»
30. Την με αρ. πρωτ. 1198/28-3-2018 (ΕΤΠΑ-37) Πρόσκληση για υποβολή προτάσεων στο ΕΠ Κρήτη 2014-2020
31. Την με αρ. πρωτ. 3547/13-09-2018 Εισήγηση της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Ε.Π. Περιφέρειας Κρήτης.

Κ Α Λ Ε Ι

Τους φορείς που εμπίπτουν στις παρακάτω κατηγορίες δυνητικών Δικαιούχων :

- ΟΤΑ Α’ και Β’ Βαθμού
- Νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου,
- Νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου,
- Άλλους Δημόσιους φορείς

που αποτελούν φορείς της Γενικής Κυβέρνησης, όπως αυτή ορίζεται αναλυτικά στο άρθρο 14 του Ν. 4270/2014 σχετικά με τους ορισμούς περί Γενικής Κυβέρνησης και Δημοσίου Τομέα και σύμφωνα με το μητρώο που τηρείται στην Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SEL08/) για την **υποβολή προτάσεων έργων (πράξεων)**, προκειμένου να ενταχθούν και χρηματοδοτηθούν στο/α πλαίσιο/α του/ων παραπάνω Άξονα/ων Προτεραιότητας του/ων Επιχειρησιακού/ών Προγράμματος/ων.

1. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗΣ

Η δράση έχει ως στόχο την ενεργειακή αναβάθμιση των ενεργοβόρων δημοσίων κτιρίων, με σκοπό την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ενεργειακή Απόδοση. Επιπλέον, σκοπός είναι η αξιοποίηση του δυναμικού εξοικονόμησης ενέργειας και βελτίωσης της ενεργειακής αποδοτικότητας στον κτιριακό τομέα, με τα κτίρια του Δημοσίου Τομέα να αποτελούν παράδειγμα για την κινητοποίηση όλης της οικονομίας.

Τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα της δράσης αφορούν στη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας των δημοσίων κτιρίων και στην παράλληλη μείωση των εκπομπών CO2 μέσω της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης και της χρήσης ΑΠΕ στις υποδομές του δημόσιου τομέα, μέσω της υιοθέτησης ενεργειακά αποδοτικών συστημάτων για ψύξη και θέρμανση χώρων και την παραγωγή ζεστού νερού χρήσης, καθώς και μέσω εφαρμογής λοιπών τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας.

Η κάλυψη του ενεργειακού στόχου θα διασφαλίζεται μέσω της διενέργειας ενεργειακής επιθεώρησης από Ενεργειακό Επιθεωρητή τόσο πριν, όσο και μετά την υλοποίηση των παρεμβάσεων.

Η δράση συμβάλλει στην Περιφερειακή Στρατηγική Ενέργειας, δεδομένου ότι η εξοικονόμηση ενέργειας που μπορεί να επιτευχθεί μέσω της ενεργειακής αναβάθμισης των δημοσίων κτιρίων αποτελεί βασικό πυλώνα της στρατηγικής.

Κατά το σχεδιασμό των δράσεων ενεργειακής αναβάθμισης σε δημόσια κτίρια τίθενται κριτήρια που αφορούν στην ενεργειακή κατανάλωση και τα χαρακτηριστικά των κτιρίων (π.χ. χρήση κτιρίου, προφίλ λειτουργίας, παλαιότητα συστημάτων, συνολική επιφάνεια, κατηγορία ενεργειακής απόδοσης κ.α.) προκειμένου να δοθεί προτεραιότητα σε κτίρια που έχουν υψηλή ενεργειακή κατανάλωση και μέσω της αναβάθμισης των οποίων επιτυγχάνεται μεγαλύτερη εξοικονόμηση ενέργειας (βάσει των δεικτών του προγράμματος). Επιπλέον, οι προς χρηματοδότηση παρεμβάσεις θα περιλαμβάνουν, όπου αυτό είναι τεχνικά και οικονομικά εφικτό, έξυπνα συστήματα διαχείρισης ενέργειας και αξιοποίηση ΑΠΕ.

Ειδικότερα για τα δημόσια κτίρια θα επιλεγούν πράξεις οι οποίες :

- Έχουν μεγάλη ενεργειακή κατανάλωση
- Επιτυγχάνουν το μεγαλύτερο δυνατό επίπεδο εξοικονόμησης ενέργειας
- Έχουν επιδεικτικό χαρακτήρα (τόσο όσον αφορά τα ίδια τα κτίρια όσο και για τα συστήματα που θα εφαρμοστούν)
- Συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση του πληθυσμού
- Εξασφαλίζουν ωριμότητα υλοποίησης

A. Γενικοί κανόνες επιλεξιμότητας

Μέσω της πρόσκλησης μπορούν να χρηματοδοτηθούν προτάσεις που αφορούν σε ενεργειακές αναβαθμίσεις κτιρίων, οι οποίες κατατάσσονται γενικά στις κατηγορίες των επεμβάσεων Ενεργειακής Αναβάθμισης και Εξοικονόμησης Ενέργειας (ΕΞΕ), καθώς και δράσεων αξιοποίησης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ).

Επιλέξιμα προς χρηματοδότηση θα πρέπει να είναι όλα τα νομίμως υφιστάμενα δημόσια κτίρια τα οποία κατατάσσονται με τον Κανονισμό Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων (ΚΕΝΑΚ) σε κατηγορία ενεργειακής απόδοσης **μικρότερης ή ίσης της Δ** και η οικοδομική τους άδεια έχει εκδοθεί πριν το 2010.

Οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν θα πρέπει υποχρεωτικά να αναβαθμίζουν τα κτίρια στην κατηγορία ενεργειακής απόδοσης μεγαλύτερης ή ίσης της Β, σύμφωνα με το άρθρο 7 του Κανονισμού Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων (ΚΕΝΑΚ 2017) [Α.Π. ΔΕΠΕΑ/οικ. 178581/30.06.17, ΦΕΚ 2367/Β/12-07-17]. Στην περίπτωση που δεν υπάρχει δυνατότητα επίτευξης του ανωτέρου στόχου, **για κτίρια ειδικών κατηγοριών**, σύμφωνα με τις προβλέψεις του άρθρου 11 του ΚΕΝΑΚ 2017, υποβάλλεται στην αρμόδια Υπηρεσία Δόμησης η απόφαση του Συμβουλίου Αρχιτεκτονικής και η αιτιολογική και τεχνική έκθεση της παρ.11 του άρθρου 6 του ν.4067/2012, οι οποίες συνοδεύουν τη ΜΕΑ και παρέχουν επαρκή τεκμηρίωση για τυχόν αλλοίωση, κατά τρόπο μη αποδεκτό, του χαρακτήρα ή της εμφάνισής τους ή τυχόν παραβίαση των ειδικών όρων και μορφολογικών περιορισμών που επιβάλλουν οι διοικητικές πράξεις προστασίας που διέπουν το προστατευόμενο κτίριο ή περιοχή.

Η κάλυψη του ανωτέρω ενεργειακού στόχου θα διασφαλίζεται - πιστοποιείται μέσω της διενέργειας ενεργειακής επιθεώρησης από Ενεργειακό Επιθεωρητή τόσο πριν, όσο και μετά την υλοποίηση των παρεμβάσεων, και σε κάθε περίπτωση πριν την οριστική παραλαβή του έργου.

B. Λοιπές απαιτήσεις

Η χρηματοδότηση παρεμβάσεων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, επιπλέον των ανωτέρω εργασιών (κτιριακό κέλυφος – ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις) προκειμένου για την περαιτέρω εξοικονόμηση πρωτογενούς ενέργειας, είναι επιλέξιμες εφόσον:

- η σκοπιμότητα τεκμηριώνεται επαρκώς από σχετική ανάλυση κόστους οφέλους,
- δεν προκύπτει οικονομική δραστηριότητα (πώληση ηλεκτρικής ενέργειας)
- βοηθούν στην επίτευξη ενεργειακής εξοικονόμησης, σε συνδυασμό με τις λοιπές κτιριακές παρεμβάσεις.

Η τελική επιλεξιμότητα των δαπανών από την υλοποίηση των ενταγμένων Πράξεων θα επιβεβαιωθεί με την έκδοση ΠΕΑ μετά το πέρας των παρεμβάσεων ενεργειακής αναβάθμισης, και σε κάθε περίπτωση πριν την οριστική παραλαβή του έργου.

Σε περιπτώσεις κτιρίων στους τομείς της Εκπαίδευσης ή της Υγείας, το πλαίσιο των παρεμβάσεων ενεργειακής αναβάθμισης των προτεινόμενων Πράξεων πρέπει να είναι τέτοιο έτσι ώστε να μην παρεμποδίζεται η λειτουργία των κτιρίων.

Στην περίπτωση εικονικού ενεργειακού συμψηφισμού, ο μετρητής κατανάλωσης θα πρέπει να βρίσκεται εντός της προτεινόμενης υποδομής, η οποία δύναται να συγχρηματοδοτηθεί, στο πλαίσιο της παρούσας πρόσκλησης.

Γ. Θεσμικό πλαίσιο για την ενεργειακή αναβάθμιση

- Ο Ν. 4122/2013 (Α' 42) «Ενεργειακή Απόδοση Κτιρίων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2010/31/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις» και ειδικότερα το άρθρο 10 αυτού.
- Ο Ν. 4342/2015 (Α' 143) «... Ενσωμάτωση στο Ελληνικό δίκαιο της Οδηγίας 2012/27/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Οκτωβρίου 2012 "Για την ενεργειακή απόδοση, την τροποποίηση των Οδηγιών 2009/125/ΕΚ και 2010/30/ΕΕ και την κατάργηση των Οδηγιών 2004/8/ΕΚ και 2006/32/ΕΚ", όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 2013/12/ΕΕ του Συμβουλίου της 13ης Μαΐου 2013 "Για την προσαρμογή της Οδηγίας 2012/27/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ενεργειακή απόδοση, λόγω της προσχώρησης της Δημοκρατίας της Κροατίας" και άλλες διατάξεις», όπως ισχύει.
- Η υπ' αρ. ΔΕΠΕΑ/οικ.178581/30.06.2017 (Β' 2367/12.07.2017) κοινή Απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Περιβάλλοντος και Ενέργειας σχετικά με την Έγκριση Κανονισμού Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.
- Η υπ' αριθμ. ΔΕΠΕΑ/οικ. 182365/17.11.2017 (Β' 4003/17.11.2017) απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος & Ενέργειας «Έγκριση και εφαρμογή των Τεχνικών Οδηγιών ΤΕΕ για την Ενεργειακή Απόδοση Κτιρίων», όπως ισχύει (βλ. ΦΚ Β' 4108/23.11.2017).

Δ. Πλαίσιο Κρατικών Ενισχύσεων

Το άρθρο 107 Παράγραφος 1 της Συνθήκης ορίζει τις κρατικές ενισχύσεις «ως ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους που να νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό δια της ευνοϊκής μεταχείρισης ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ των κρατών μελών συναλλαγές. Με βάση την Ανακοίνωση της Επιτροπής για την έννοια της κρατικής ενίσχυσης (2016/С 262/01) που εξειδικεύει το άρθρο 107 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ, οι κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις εφαρμόζονται μόνο όταν ο

αποδέκτης της ενίσχυσης είναι «επιχείρηση». Ως «επιχειρήσεις» νοούνται οι οντότητες που ασκούν οικονομική δραστηριότητα ανεξάρτητα από το καθεστώς που τις διέπει και τον τρόπο χρηματοδότηση τους. Συνεπώς ο χαρακτηρισμός μιας οντότητας ως επιχείρησης εξαρτάται αποκλειστικά από την φύση των δραστηριοτήτων που ασκεί.

Σύμφωνα με το σημείο 205 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής για την έννοια της κρατικής ενίσχυσης (2016/C 262/01), σε περίπτωση που μια υποδομή χρησιμοποιείται τόσο για οικονομικές όσο και για μη οικονομικές δραστηριότητες, η δημόσια χρηματοδότηση για την κατασκευή της θα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις μόνο στο βαθμό που καλύπτει τις δαπάνες που συνδέονται με τις οικονομικές δραστηριότητες. Σε περίπτωση μикτής χρήσης, εάν η υποδομή χρησιμοποιείται σχεδόν αποκλειστικά για μη οικονομική δραστηριότητα, η Επιτροπή θεωρεί ότι η χρηματοδότηση της ενδέχεται να μην εμπίπτει καθόλου στο πεδίο εφαρμογής των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων, υπό την προϋπόθεση ότι η οικονομική χρήση παραμένει αμιγώς επικουρική, ήτοι για δραστηριότητα που συνδέεται άμεσα με την λειτουργία της υποδομής και είναι απαραίτητη για αυτήν.

Με βάση τα παραπάνω οι δράσεις που χρηματοδοτούνται αποτελούν δραστηριότητες οι οποίες δύναται να θεωρηθεί ότι δεν ενέχουν στοιχεία κρατικής ενίσχυσης. Ωστόσο αυτό δεν ισχύει για τις δράσεις που αφορούν στην παραγωγή ενέργειας στις οποίες ο κύριος της υποδομής συνάπτει σύμβαση οικονομικού ανταλλάγματος με τον διαχειριστή του δικτύου διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, οπότε και υφίσταται οικονομική δραστηριότητα. Στις περιπτώσεις αυτές θα διερευνηθεί η πλήρωση των κριτηρίων του άρθρου 107.1 της ΣΛΕΕ, με χρήση της πρόνοιας περί «Βοηθητικών Δραστηριοτήτων (Σημείο 207 της Ανακοίνωσης της Επιτροπής για την έννοια της κρατικής ενίσχυσης (2016/C 262/01)

2. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗΣ

2.1 Οι προτάσεις που θα υποβληθούν θα πρέπει να εμπίπτουν στον (στους) ακόλουθο (ους) θεματικό (ούς) στόχο (ους), επενδυτική (ές) προτεραιότητα (ες), ειδικό (οι) στόχο (οι), κατηγορία (ες) περιφέρειας (ών) ανά Άξονα Προτεραιότητας ή και ανά Επιχειρησιακό Πρόγραμμα.

Πίνακας 1

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ : Κρήτη	ΚΩΔ.	15
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ : Βιώσιμη Ανάπτυξη με αναβάθμιση του περιβάλλοντος και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Κρήτη	ΚΩΔ.	2
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ: Μετάβαση	ΚΩΔ.	2
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΚΧΩΡΗΣΗΣ: -		
ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: Υποστήριξη της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς	ΚΩΔ.	04
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ: Στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης	ΚΩΔ.	4c
ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ: Η αύξηση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων	ΚΩΔ.	6

2.2 Οι προτάσεις που θα υποβληθούν θα πρέπει να συνεισφέρουν στην εκπλήρωση των σχετικών δεικτών παρακολούθησης, οι οποίοι είναι:

Πίνακας 2: Δείκτες εκροών

Ε.Π.:15	Α.Π.2	ΤΑΜΕΙΟ: ΕΤΠΑ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ: 4c	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ		
ΚΩΔ.	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
CO32	Ενεργειακή απόδοση: Μείωση της ετήσιας κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας των δημόσιων κτιρίων	Κιλοβατώρες κατ'έτος	Μετάβαση	8600000		
Ε.Π.:15	Α.Π.2	ΤΑΜΕΙΟ: ΕΤΠΑ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ: 4c	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ		
ΚΩΔ.	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ

CO34	Μείωση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου: Εκτιμώμενη ετήσια μείωση των εκπομπών των αερίων θερμοκηπίου	Τόνοι Ισοδύναμου CO ₂	Μετάβαση	4599		
------	--	----------------------------------	----------	------	--	--

Πίνακας 3: Δείκτες αποτελέσματος

Ε.Π.:15	Α.Π.2	ΤΑΜΕΙΟ: ΕΤΠΑ	ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ: 4c				
ΚΩΔ.	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΜΟΝΑΔΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	ΚΩΔ. ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ	ΤΙΜΗ ΣΤΟΧΟΣ		
					ΣΥΝΟΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
T3106	Ετήσια εξοικονόμηση τελικής ενέργειας	ΚΤΟΕ	Μετάβαση	6			

3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗΣ

- 3.1 Η συγχρηματοδοτούμενη δημόσια δαπάνη (όπου συγχρηματοδοτούμενη δημόσια δαπάνη είναι η επιλέξιμη δημόσια δαπάνη από το ΕΠ για τον υπολογισμό της κοινοτική συνδρομής) που διατίθεται για την ένταξη πράξεων με την παρούσα πρόσκληση κατανέμεται κατά πεδίο παρέμβασης και δράση καθώς και κατηγορία περιφέρειας ως ακολούθως:

Πίνακας 5

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: Κρήτη			ΚΩΔ: 15
ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ: Βιώσιμη Ανάπτυξη με αναβάθμιση του περιβάλλοντος και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Κρήτη			ΚΩΔ: 2
ΤΑΜΕΙΟ: ΕΤΠΑ			
ΕΚΧΩΡΗΣΗ: -			
ΠΕΔΙΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΤΥΠΟΣ ΔΡΑΣΕΩΝ/ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΣΥΓΧΡΗΜ/ΜΕΝΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ
(1)	(2)	(3)	(4)
013:Ενεργειακή απόδοση με ανακαίνιση της δημόσιας υποδομής, έργα επίδειξης και υποστηρικτικά μέτρα	4.σ.1:Εξοικονόμηση ενέργειας στα δημόσια κτίρια	Μετάβαση	12.121.575,00

- 3.2 Η Δ.Α. δύναται να επικαιροποιήσει το συνολικό ύψος της συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης της παρούσας πρόσκλησης ή/και την κατανομή της ανά πεδίο παρέμβασης / δράση και κατηγορία περιφέρειας ή και να προβεί σε αιτιολογημένη ανάκληση ισχύος της πρόσκλησης, ενημερώνοντας σε κάθε περίπτωση τους δικαιούχους μέσω της οικείας ιστοσελίδας (ιστοσελίδας του ΕΠ).
- 3.3 Στο πλαίσιο της παρούσας πρόσκλησης θα ενταχθούν πράξεις, έως το 120% της συνολικής συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης, στην περίπτωση που από την αξιολόγηση των προτάσεων προκύψει ισοβαθμία σε σχέση με την τελευταία προς ένταξη πρόταση
- 3.4 Έργα που δεν ενέχουν στοιχεία κρατικής ενίσχυσης θα εξετασθούν σύμφωνα με τα οριζόμενα στην Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια της Κρατικής Ενίσχυσης όπως αναφέρεται στο άρθρο 107 παράγραφος Ι της συνθήκης για την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2016/C 262/01). Στις περιπτώσεις αυτές, προκειμένου το σύνολο της δημόσιας χρηματοδότησης της προτεινόμενης δράσης να μην εμπίπτει στους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων, πρέπει να διασφαλιστεί ότι η χρηματοδότηση που παρέχεται για την κατασκευή των σχετικών υποδομών δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για διεισδότηση ή για έμμεση επιδότηση άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της λειτουργίας των υποδομών.

Έργα που αφορούν στην οικονομική και εμπορική εκμετάλλευση των προϊόντων ενέχουν στοιχεία κρατικής ενίσχυσης και εξετάζονται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο θεσμικό πλαίσιο των κρατικών ενισχύσεων (ΓΑΚ, κατευθυντήριες οδηγίες κλπ). Στις περιπτώσεις που τελικά κριθεί ότι η προτεινόμενη δράση ή τμήμα δράσης εμπίπτει στο ανωτέρω θεσμικό πλαίσιο, υπάρχει η δυνατότητα δημόσιας χρηματοδότησης της μέχρι του ύψους της έντασης ενίσχυσης που

προσδιορίζεται μέσω της χρήσης του Γενικού Απαλλακτικού Κανονισμού ή της κοινοποίησης του καθεστώτος ενίσχυσης ή του κανονισμού de minimis, ανά περίπτωση.

Επισημαίνεται ότι στην περίπτωση της κρατικής ενίσχυσης το ποσό που υπολείπεται της εγκεκριμένης συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης σε σχέση με το συνολικό κόστος του έργου, καλύπτεται από ίδιους πόρους του δικαιούχου.

Οι προπαρασκευαστικές ενέργειες καθώς και τα έργα μικρής κλίμακας χωρίς περαιτέρω οικονομική εκμετάλλευση και παραγωγή εσόδων δύναται να μην ενέχουν στοιχεία κρατικής ενίσχυσης καθώς μπορούν να χαρακτηριστούν ως παρεμβάσεις τοπικής εμβέλειας.

4. ΕΠΙΛΕΞΙΜΟΤΗΤΑ

- 4.1 Ως ημερομηνία λήξης της προθεσμίας επιλεξιμότητας των δαπανών των προτεινόμενων πράξεων ορίζεται η 31/12/2023. Η ολοκλήρωση των προτεινόμενων πράξεων θα πρέπει να συντελεστεί έως την ως άνω ημερομηνία.
- 4.2 Πράξεις που έχουν περατωθεί φυσικά ή εκτελεστεί πλήρως δεν είναι επιλέξιμες, ανεξάρτητα εάν έχουν εκτελεστεί ή όχι οι σχετικές πληρωμές.
- 4.3 Οι κανόνες επιλεξιμότητας των δαπανών των συγχρηματοδοτούμενων πράξεων προσδιορίζονται στην με αρ. Πρωτ. 110427/ΕΥΘΥ 1020/20.10.2016 (ΦΕΚ 3521/Β/01.11.2016) Υπουργική Απόφαση με θέμα Τροποποίηση και αντικατάσταση της υπ' αριθ. 81986/ΕΥΘΥ712/31.07.2015 (ΦΕΚ Β' 1822) Υπουργικής Απόφασης «Εθνικοί κανόνες επιλεξιμότητας δαπανών για τα προγράμματα του ΕΣΠΑ 2014 – 2020 - Έλεγχι νομιμότητας δημοσίων συμβάσεων συγχρηματοδοτούμενων πράξεων ΕΣΠΑ 2014-2020 από Αρχές Διαχείρισης και Ενδιάμεσους Φορείς – Διαδικασία ενστάσεων επί των αποτελεσμάτων αξιολόγησης πράξεων».
- 4.4 Έργα με έσοδα
Προκειμένου να καθοριστούν τα δυνητικά «καθαρά έσοδα» που παράγει η πράξη μετά την ολοκλήρωσή της και ενδεχομένως και κατά τη διάρκεια υλοποίησής της, διενεργείται από τον δικαιούχο χρηματοοικονομική ανάλυση σύμφωνα με τις σχετικές οδηγίες που είναι συνημμένες στην παρούσα πρόσκληση Ο_Ε.Ι_4 «Οδηγίες για τον υπολογισμό των καθαρών εσόδων για Πράξεις των Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2014-2020»).
- 4.5 Ειδικότεροι κανόνες επιλεξιμότητας.

A. Επιλέξιμες είναι οι ακόλουθες παρεμβάσεις

- **Αντικατάσταση Κουφωμάτων.** Η παρέμβαση αφορά κατά βάση σε θερμομονωτικά/ θερμο-διακοπόμενα κουφώματα με διπλούς υαλοπίνακες. Επιλέξιμη είναι και η αλλαγή μόνο του υαλοπίνακα (συμπεριλαμβανομένων των εργασιών προσαρμογής του πλαισίου) με την προϋπόθεση ότι επιτυγχάνεται ενεργειακή αναβάθμιση του κουφώματος (υφιστάμενο πλαίσιο και υαλοπίνακας) ώστε να πληρούνται οι ελάχιστες απαιτήσεις του ΚΕΝΑΚ 2017 για τα υφιστάμενα κτίρια. Επιλέξιμη, επίσης, είναι η αντικατάσταση κουφωμάτων κλιμακοστασίου και φωταγωγού σε πολυώροφο κτίριο. Δεν συμπεριλαμβάνονται όμως «ανοίγματα» προς εσωτερικούς χώρους του κτιρίου θερμαινόμενους ή μη (π.χ. εσωτερικές πόρτες). Στην κατηγορία αυτή γίνονται αποδεκτές και συμπληρωματικές (κι όχι αυτοτελείς) δαπάνες για σταθερά ή κινητά συστήματα σκίασης (τέντες, εξώφυλλα, ρολά, κλπ).
- **Εφαρμογή συστήματος θερμομόνωσης στο κτιριακό κέλυφος.** Στην κατηγορία αυτή είναι επιλέξιμη εκτός από την τοποθέτηση εξωτερικής θερμομόνωσης και η εφαρμογή συστήματος εσωτερικής θερμομόνωσης (π.χ. για διατηρητέα κτίρια, τεχνικές δυσκολίες).
- **Αναβάθμιση συστήματος θέρμανσης.** Στην κατηγορία αυτή είναι επιλέξιμες:
  - Η εγκατάσταση νέου ή αντικατάσταση συστήματος καυστήρα - λέβητα με καινούριο σύστημα καυστήρα - λέβητα πετρελαίου ή φυσικού αερίου ή υγραερίου, Η εγκατάσταση / αντικατάσταση αφορά στον ηλεκτρομηχανολογικό εξοπλισμό του λεβητοστασίου στο σύνολό του και του δικτύου διανομής (αυτοματισμοί, κυκλοφορητές, καμινάδα, αντικατάσταση ή μόνωση σωληνώσεων, κλπ.). Δεν είναι επιλέξιμες οι δαπάνες για δεξαμενή πετρελαίου ή υγραερίου και τερματικές μονάδες απόδοσης θερμότητας (σώματα καλοριφέρ, ενδοδαπέδιο σύστημα, κλπ).
  - Η τοποθέτηση διατάξεων αυτομάτου ελέγχου της λειτουργίας του συστήματος θέρμανσης, όπως χρονοδιακόπτες, αυτοματισμοί αντιστάθμισης ή/και υδραυλικής ισορροπίας για τη ρύθμιση των μερικών φορτίων (τρίοδη ή τετράοδη ηλεκτροβάννα, ρυθμιστές στροφών κυκλοφορητών, κλπ), θερμοστάτες χώρων, θερμοστατικές κεφαλές θερμαντικών σωμάτων, κλπ., συμπεριλαμβανομένων συστημάτων θερμιδομέτρησης για την κατανομή δαπανών θέρμανσης.
  - Αντλίες Θερμότητας . Στην κατηγορία αυτή είναι επιλέξιμη η τοποθέτηση αντλιών θερμότητας:

- α) τοπικών μονάδων απ' ευθείας εκτόνωσης με θερμαινόμενο μέσο τον αέρα
  - β) ημικεντρικών μονάδων απ' ευθείας εκτόνωσης με θερμαινόμενο μέσο τον αέρα,
  - γ) κεντρικών μονάδων με θερμαινόμενο μέσο το νερό
- Κατ' αντιστοιχία τα ηλεκτρολογικά ως συνοδευτικές εργασίες..

- **Αναβάθμιση με συστήματα Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) για θέρμανση/ ψύξη και ΣΗΘΥΑ.** Στην κατηγορία αυτή είναι επιλέξιμη η τοποθέτηση ηλιακών συστημάτων για την παροχή ζεστού νερού χρήσης ή/και υποβοήθηση του κυρίως συστήματος θέρμανσης (συλλέκτης, δοχείο αποθήκευσης νερού, βάση στήριξης, σωληνώσεις, κλπ) καθώς και συστήματος εξυπηρέτησης των φορτίων θέρμανσης/ ψύξης που λειτουργεί με την αξιοποίηση ανανεώσιμης πηγής ενέργειας, (π.χ. καυστήρας βιομάζας, αντλίες θερμότητας, ηλιοθερμικά συστήματα, κλπ.) ή συστήματος συμπαράγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας υψηλής απόδοσης (ΣΗΘΥΑ).
- **Άλλες Δράσεις Προώθησης της Αυτοπαραγωγής από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ)** όπως ο ενεργειακός συμψηφισμός (net metering) ή ο εικονικός ενεργειακός συμψηφισμός (virtual net metering).
- **Εγκατάσταση** συστήματος ενεργειακής διαχείρισης (BEMS).
- **Πιστοποίηση** κατά ISO 50001:2011 με την εφαρμογή συστήματος Ενεργειακής Διαχείρισης.
- **Υποστηρικτικές δράσεις** όπως υπηρεσίες Συμβούλου για ενεργειακά θέματα, Τεχνικές Μελέτες, Ενεργειακές επιθεωρήσεις (έκδοση ΠΕΑ, Ενεργειακός Έλεγχος) κτλ,
- **Λοιπές δαπάνες** που συμβάλλουν αποδεδειγμένα στην ενεργειακή αναβάθμιση του κτιρίου.
- **Στις ανωτέρω δαπάνες** συμπεριλαμβάνονται εκτός των απαιτούμενων υλικών (κυρίων, βοηθητικών και μικροϋλικών) και οι λοιπές εργασίες, που είναι αλληλένδετα συνδεδεμένες με αυτές, με σκοπό την επίτευξη ενός άρτιου, τεχνικού και λειτουργικού αποτελέσματος.

Β. Δεν είναι επιλέξιμες οι ακόλουθες εργασίες:

- κινητά στοιχεία, μη μόνιμου χαρακτήρα (πχ κουρτίνες, εσωτερικές περσίδες κλπ)
- λοιπός εξοπλισμός που δεν συμβάλει στην ενεργειακή αναβάθμιση

Τα υλικά και τα συστήματα που θα χρησιμοποιηθούν για τις παρεμβάσεις πρέπει να φέρουν ενεργειακή σήμανση εφόσον προβλέπεται. Τα δομικά υλικά και τα ηλεκτρομηχανολογικά συστήματα, για τα οποία υφίσταται σχετική υποχρέωση από την κείμενη νομοθεσία, θα πρέπει να φέρουν σήμανση CE.

Για δράσεις που δεν καλύπτονται από το ΠΕΑ, εφόσον απαιτείται, θα γίνει ενεργειακός έλεγχος.

- 4.6 Σε περίπτωση που μια πράξη εξετάζεται στο πλαίσιο της Ανακοίνωσης της Επιτροπής (σχετικά με την έννοια της κρατικής ενίσχυσης όπως αναφέρεται στο άρθρο 107 παράγραφος 1 της Συνθήκης για την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης – 2016/C 262/01), προκειμένου να επιβεβαιωθεί η συμβατότητα του έργου με το δίκαιο του ανταγωνισμού, πρέπει κατά την υποβολή την υποβολή των προτάσεων οι δυνητικοί δικαιούχοι να υποβάλλουν στοιχεία τα οποία διασφαλίζουν ότι η χρηματοδότηση του έργου δεν απειλεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό ή να έχει επιπτώσεις στις συναλλαγές. Σε κάθε περίπτωση η ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης έχει την ευχέρεια να ζητήσει επιπλέον δικαιολογητικά έγγραφα για την ολοκλήρωση της αξιολόγησης.

Σε περίπτωση που το σύνολο ή μέρος της πράξης χρηματοδοτείται στο πλαίσιο Κανονισμού 651/2014 (ΓΑΚ) και για τον προσδιορισμό του ποσού/έντασης της ενίσχυσης λαμβάνεται υπόψη το έλλειμμα χρηματοδότησης που προσδιορίζεται μέσω χρηματοοικονομικής ανάλυσης (πρέπει κατά την διάρκεια ζωής του έργου να προκύπτουν λειτουργικά έσοδα μεγαλύτερα ή ίσα από τις λειτουργικές δαπάνες.

5. ΟΔΗΓΙΕΣ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΑΙΤΗΣΕΩΝ

- 5.1 Οι υποψήφιοι δικαιούχοι υποβάλλουν ηλεκτρονικά τις προτάσεις στο ΟΠΣ. – ΕΣΠΑ 2014-2020. Για τον σκοπό αυτό, απαιτείται να διαθέτουν ατομικό κωδικό πρόσβασης στο ΟΠΣ – ΕΣΠΑ:

- 5.1.1 αφ ενός τα στελέχη του Δικαιούχου για συμπλήρωση δελτίων και
- 5.1.2 αφετέρου ο νόμιμος εκπρόσωπος του Δικαιούχου για υποβολή αιτήσεων χρηματοδότησης

Οδηγίες για έκδοση κωδικού χρήστη στο ΟΠΣ - ΕΣΠΑ βρίσκονται στην ηλεκτρονική δ/νση logon.mpec.gr.

Εάν ο Δικαιούχος δεν διαθέτει ήδη «κωδικό Φορέα» στο ΟΠΣ από την περίοδο 2007-2013, θα πρέπει να υποβάλει αίτηση για κωδικό φορέα σύμφωνα με τις οδηγίες στην ηλεκτρονική διεύθυνση logon.mpec.gr, πριν την υποβολή της αίτησης χρηματοδότησης

- 5.2 Οι προτάσεις υποβάλλονται αποκλειστικά μέσω ΟΠΣ – ΕΣΠΑ και μόνο η **αίτηση χρηματοδότησης υποβάλλεται υπογεγραμμένη** στην

- «ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ε.Π. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ» στη διεύθυνση Δ. Μποφώρ 7, Ηράκλειο 71202

από την 23/04/2018 (ημερομηνία έναρξης υποβολής προτάσεων) έως την **16/11/2018** (ημερομηνία λήξης υποβολής προτάσεων).

Δε θα γίνονται δεκτές οι αιτήσεις χρηματοδότησης εκτός των ανωτέρω προθεσμιών και αιτήσεις για τις οποίες δεν έχει προηγηθεί η ηλεκτρονική υποβολή της πρότασης στο ΟΠΣ ΕΣΠΑ.

Στην περίπτωση της άμεσης αξιολόγησης η ημερομηνία υποβολής των προτάσεων δύναται να λήξει σε χρόνο ενωρίτερο της ανωτέρω προσδιοριζόμενης ημερομηνίας σε περίπτωση εξάντλησης της προς διάθεση συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης της παρούσας πρόσκλησης. Η ενημέρωση των δυνητικών δικαιούχων γίνεται μέσω της οικείας ιστοσελίδας.

5.3 Η ηλεκτρονική πρόταση στο ΟΠΣ, η οποία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της αίτησης χρηματοδότησης περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- 01. Αίτηση Χρηματοδότησης
- 02. Τεχνικό Δελτίο Πράξης
- 03. Στοιχεία που τεκμηριώνουν την αρμοδιότητα του δικαιούχου
- 05. Απόφαση Αρμόδιου Συλλογικού Οργάνου για την υποβολή της πρότασης
- 08. Κανονιστικό πλαίσιο ορισμού του φορέα λειτουργίας και συντήρησης της πράξης
- 21. Τεχνική Περιγραφή και Προϋπολογισμός Δημοπράτησης
- 22. Τυποποιημένα χρονοδιαγράμματα για την εκτίμηση της ρεαλιστικότητας του χρονοδιαγράμματος
- 31. Τεύχη Δημοπράτησης (Σχέδιο ή Εγκεκριμένα Τεύχη)
- 33. Έκθεση τεκμηρίωσης εξασφάλισης της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία
- 41. Βεβαίωση-Δήλωση ανάληψης λειτουργίας και συντήρησης του Έργου
- 50. Εγκριτικές αποφάσεις μελετών
- 51. Πίνακας αποτύπωσης των αναγκών, τεχνικών υποστηρικτικών μελετών και της ωρίμανσης Πράξης
- 52. Πίνακας αποτύπωσης των αδειών και εγκρίσεων του συνόλου της πράξης και του βαθμού προόδου αυτής
- 53. Δελτίο Ενεργειών Ωρίμανσης και Υποχρεώσεων Πράξης
- 60. Διοικητική Ικανότητα / Οργανωτική Δομή και Διαδικασίες
- 61. Διοικητική Ικανότητα / Διαδικασίες διαχείρισης και υλοποίησης έργων
- 62. Επιχειρησιακή ικανότητα / Ομάδα Έργου & Υλοποίηση συναφών Έργων
- 63. Επιχειρησιακή ικανότητα / Εμπειρία στην υλοποίηση συναφών έργων
- 64. Χρηματοοικονομική ικανότητα
- 06. Προγραμματική σύμβαση, (Εφ' όσον απαιτείται)
- 20. Υπολογισμός των καθαρών εσόδων για Πράξεις που παράγουν έσοδα, εφόσον απαιτείται
- Λοιπά έγγραφα :
  - Πιστοποιητικό Ενεργειακής Απόδοσης (ΠΕΑ)
  - Στοιχεία που αποδεικνύουν τη χρήση/επισκεψιμότητα των εν λόγω χώρων (για δημόσια κτίρια πλην σχολικών μονάδων ή κτιρίων του τομέα της υγείας)/
  - Στοιχεία μελέτης , ανάλυση κόστους – οφέλους για την τεκμηρίωση των παρεμβάσεων ΑΠΕ (εφόσον απαιτείται)
  - Σχέδιο δράσης Ενεργειακής Απόδοσης Δημοτικών Κτιρίων
  - Απόσπασμα χάρτη οπου θα εντοπίζεται η θέση του εν λόγω κτιρίου σε σχέση με τα όρια των περιοχών ΒΑΑ
  - Μελέτες και Εγκρίσεις σύμφωνα με πίνακες 51 και 52
  - Για δράσεις που δεν ενέχουν στοιχεία κρατικής ενίσχυσης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την έννοια της κρατικής ενίσχυσης όπως αναφέρεται στο άρθρο 107 παράγραφος 1 της συνθήκης για την λειτουργία της Ε.Ε. (2016/С 262/01), επαρκή στοιχεία που να τεκμηριώνουν τη μη ύπαρξη κρατικής ενίσχυσης δυνάμει συγκεκριμένης διάταξης του Κανονισμού.
  - Για δράσεις που ενέχουν στοιχεία κρατικής ενίσχυσης και θα εξετασθούν στο πλαίσιο του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 651/2014 της Επιτροπής, της 17^{ης} Ιουνίου 2014, είναι απαραίτητο να περιέχονται στο φάκελο που θα υποβληθεί προς αξιολόγηση στοιχεία προκειμένου να εξετασθεί η εκπλήρωση των προϋποθέσεων του Γενικού και Ειδικού Μέρους του ΓΑΚ και ειδικότερα σε ότι αφορά :
    - Τήρηση ή μη των σωρευτικών προϋποθέσεων ύπαρξης κρατικής ενίσχυσης (επιχείρηση που ασκεί οικονομική δραστηριότητα, οικονομικό πλεονέκτημα, προνομιακή μεταχείριση, κρατικοί πόροι, νόθευση ανταγωνισμού & διατάραξη ενδοκοινοτικού εμπορίου)
    - Τεκμηρίωση του χαρακτήρα κινήτρου
    - Αποκλεισμό των προβληματικών επιχειρήσεων
    - Αποκλεισμό των επιχειρήσεων στις οποίες αφορά ο κανόνας Deggendorf, με υποβολή

Υπεύθυνης Δήλωσης ότι δεν εκκρεμεί διαταγή ανάκτησης, κατόπιν προηγούμενης απόφασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με την οποία μια ενίσχυση κηρύσσεται παράνομη και ασυμβίβαστη και ότι η πρόταση δεν αφορά σε ad hoc ενίσχυση υπέρ μια τέτοιας επιχείρησης

- Αποκλεισμό των μέτρων ενισχύσεων που παραβιάζουν το δίκαιο της Ένωσης
- Τεκμηρίωση της μη σώρευσης ενισχύσεων λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν επιτρέπεται η σώρευση των απαλλασσομένων ενισχύσεων με οποιεσδήποτε άλλες ενισχύσεις για τις ίδιες επιλέξιμες δαπάνες, οι οποίες επικαλύπτονται πλήρως ή εν μέρει, εάν το αποτέλεσμα υπερβαίνει την υψηλότερη ένταση ενίσχυσης/το υψηλότερο ποσό ενίσχυσης που εφαρμόζεται στην ενίσχυση αυτή
- Αποδοχή της δημοσίευσης στοιχείων για την ενίσχυση με υποβολή δήλωσης αποδοχής της δημοσίευσης στοιχείων για κάθε χορήγηση μεμονωμένης ενίσχυσης που υπερβαίνει τα 500.000 €

Ο υποψήφιος δικαιούχος υποβάλλει την πρότασή του και τα απαιτούμενα συνοδευτικά έγγραφα και δικαιολογητικά **αποκλειστικά** μέσω του ΟΠΣ. Τα συνοδευτικά έγγραφα, συμπεριλαμβανομένης της ανάλυσης των καθαρών εσόδων, εφόσον απαιτείται, υποβάλλονται σε μορφή αρχείου τύπου pdf.

Σε περιπτώσεις εγγράφων, για τα οποία δεν είναι τεχνικά εφικτή η ηλεκτρονική υποβολή (π.χ. χάρτες, σχέδια, κλπ) ο δικαιούχος υποχρεούται να τα αποστείλει στην

- ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ε.Π. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ Δ. Μποφόρ 7, Ηράκλειο 71202

τις ώρες 09:00 έως 15:00, συνημμένα στην υπογεγραμμένη αίτηση χρηματοδότησης.

6. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗΣ ΠΡΑΞΕΩΝ

Μετά την υποβολή πρότασης από τον υποψήφιο δικαιούχο ή τον συντονιστή εταίρο, στην περίπτωση που η υλοποίηση της υποβαλλόμενης πρότασης προβλέπεται ότι θα πραγματοποιηθεί από πολλαπλούς δικαιούχους, σύμφωνα με τις ανωτέρω απαιτήσεις του κεφαλαίου 4 η διαδικασία για την ένταξη των πράξεων στο Ε.Π. ακολουθεί τα παρακάτω βήματα:

6.1 Αξιολόγηση των προτάσεων από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του ΕΠ (ή εναλλακτικά τον Ενδιάμεσο Φορέα) σε δύο στάδια:

Α' Στάδιο : Πληρότητα και επιλεξιμότητα πρότασης

Β' Στάδιο : Αξιολόγηση των προτάσεων ανά ομάδα κριτηρίων

Η αξιολόγηση γίνεται με βάση την εγκεκριμένη μεθοδολογία και τα εγκεκριμένα κριτήρια από την Επιτροπή Παρακολούθησης, που επισυνάπτονται στην παρούσα πρόσκληση.

Η αξιολόγηση των προτάσεων ακολουθεί την παρακάτω μεθοδολογία :

Συγκριτική Αξιολόγηση

Η προθεσμία για τον έλεγχο της πληρότητας και την ολοκλήρωση της αξιολόγησης της πρότασης του δικαιούχου, από την αρμόδια διαχειριστική αρχή, ορίζεται μέχρι εξήντα (60) μέρες από την ημερομηνία λήξης της προθεσμίας υποβολής προτάσεων. [παρ. 2, άρθρο 20, ν. 4314/2014] όπως ισχύει. Με την ολοκλήρωση της συγκριτικής αξιολόγησης οι προτάσεις κατατάσσονται σε φθίνουσα σειρά με βάση τη βαθμολογία τους.

6.2 Έκδοση πίνακα κατάταξης αξιολογημένων προτάσεων (μόνο στην περίπτωση συγκριτικής αξιολόγησης).

6.3 Υποβολή και εξέταση ενστάσεων

Οι δυνητικοί Δικαιούχοι δύνανται να υποβάλουν ένσταση στην αρμόδια Δ.Α. σχετικά με τα αποτελέσματα της αξιολόγησης σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 43 της ΥΑ με αριθ. 110427/ΕΥΘΥ 1020/20.10.2016 (ΦΕΚ 3521/Β/01.11.2016) . Οι ενστάσεις υποβάλλονται άπαξ ανά στάδιο αξιολόγησης, εντός αποκλειστικής προθεσμίας επτά (7) εργάσιμων ημερών από την επομένη ημέρα της κοινοποίησης των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης, ήτοι:

α) της *Απόφασης Απόρριψης Πρότασης* που εκδίδεται κατά το Στάδιο Α' της αξιολόγησης

β) του *Προσωρινού Πίνακα κατάταξης αξιολογημένων προτάσεων* που εκδίδεται κατά το Στάδιο Β' της αξιολόγησης, στην περίπτωση της συγκριτικής αξιολόγησης

Η ένσταση θα πρέπει να είναι αιτιολογημένη και ενυπόγραφη από το Δικαιούχο και όπου απαιτείται υπογεγραμμένη και από τον φορέα πρότασης, δηλαδή τον κύριο της πράξης, εφόσον είναι διαφορετικός φορέας από τον δικαιούχο.

Η Δ.Α. πρωτοκολλεί και εξετάζει όλες τις υποβαλλόμενες ενστάσεις. Τα αποτελέσματα της εξέτασης των ενστάσεων εγκρίνονται από τον Προϊστάμενο της Δ.Α. και κοινοποιούνται στους δυνητικούς δικαιούχους που υπέβαλαν την ένσταση εντός δεκαπέντε (15) εργάσιμων ημερών και αναρτώνται στο Πρόγραμμα Διαύγεια.

Οι ενστάσεις δύνανται να εξετάζονται από τριμελή επιτροπή αξιολόγησης ενστάσεων, η οποία συγκροτείται με απόφαση του Προϊσταμένου της Δ.Α., εντός τριών (3) εργάσιμων ημερών από την καταληκτική ημερομηνία υποβολής της ένστασης.

Στη διαδικασία εξέτασης των ενστάσεων δεν μπορούν να συμμετέχουν στελέχη της Δ.Α. που συμμετείχαν στη διαδικασία αξιολόγησης της συγκεκριμένης πρότασης την οποία αφορά η ένσταση. Επιπλέον, θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι τα στελέχη που εξετάζουν την ένσταση διαθέτουν την απαιτούμενη ανεξαρτησία, μέσω της υποβολής δήλωσης μη σύγκρουσης συμφερόντων.

Αν η υποβληθείσα ένσταση η οποία αφορά τα αποτελέσματα του Σταδίου Α' (άμεση ή συγκριτική αξιολόγηση) γίνει δεκτή, η Δ.Α. προβαίνει στην αξιολόγηση του Σταδίου Β'.

Αν η υποβληθείσα ένσταση αφορά το στάδιο Β' της αξιολόγησης:

- Στην περίπτωση εφαρμογής συγκριτικής αξιολόγησης, με την ολοκλήρωση της εξέτασης των ενστάσεων οι προτάσεις για τις οποίες γίνεται αποδεκτή η ένσταση προστίθενται στον πίνακα κατάταξης στη σειρά που τους κατατάσσει η βαθμολογία τους, προκειμένου να προκύψει ο *Οριστικός Πίνακας κατάταξης αξιολογημένων προτάσεων*.

- 6.4 Έκδοση **οριστικού πίνακα κατάταξης αξιολογημένων προτάσεων, μετά την εξέταση των υποβαλλόμενων ενστάσεων**.
- 6.5 Έκδοση **απόφασης ένταξης της πράξης** από τον/την τον Περιφερειάρχη ΚΡΗΤΗΣ σε συνέχεια προηγούμενης θετικής εισήγησης του προϊσταμένου της Διαχειριστικής Αρχής του ΕΠ.
- 6.6 **Δημοσιοποίηση στην οικεία ιστοσελίδα του Ε.Π.:** του τίτλου των πράξεων που εντάσσονται στο Ε.Π., των δικαιούχων αυτών, καθώς και του ποσού της συγχρηματοδοτούμενης δημόσιας δαπάνης
7. **ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ – ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ**
- 7.1 Για αναλυτικότερες πληροφορίες σχετικά με την υποβολή των προτάσεων, την συμπλήρωση των ΤΔΠ και άλλες διευκρινίσεις μπορείτε να απευθύνεστε στην κ.κ. Μ.Γιατρομανωλάκη, τηλ. 2813404531, e-mail: giatromanolaki@mou.gr
- 7.2 Περαιτέρω πληροφορίες για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κρήτη», το σύστημα διαχείρισης του Ε.Π., το θεσμικό πλαίσιο υλοποίησης των πράξεων που εντάσσονται στο εν λόγω Ε.Π., τους κανόνες επιλεξιμότητας των δαπανών των πράξεων, καθώς και οποιαδήποτε πληροφορία για την υποβολή των προτάσεων (όπως οδηγίες για τη συμπλήρωση ΤΔΠ/Υ, πίνακα επιλεξιμότητας δαπανών, δεικτών παρακολούθησης φυσικού αντικείμενου, εξειδίκευση κριτηρίων αξιολόγησης προτάσεων και άλλα έγγραφα αναγκαία για την εξέταση της πρότασης) βρίσκονται στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.perkritis.gr. Ο ανωτέρω δικτυακός τόπος αποτελεί βασικό εργαλείο επικοινωνίας της ΕΥΔ με το σύνολο των ενδιαφερομένων για το Ε.Π. και ανακοινώνεται σε αυτόν κάθε σχετική πληροφορία.

Ο ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΑΡΝΑΟΥΤΑΚΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Πίνακας Αποδεκτών:

- ΟΤΑ Α' και Β' Βαθμού
- Νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου,
- Νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου,
- Άλλοι Δημόσιοι φορείς

Συνημμένα:

- Παράρτημα Ι: Υποχρεώσεις Δικαιούχων

Τα παρακάτω συνημμένα βρίσκονται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: www.pepkritis.gr

- Υπόδειγμα Αίτησης χρηματοδότησης
- Υπόδειγμα Τεχνικού Δελτίου Πράξης και οδηγίες συμπλήρωσης
- Οδηγός Αξιολόγησης Αιτήσεων Χρηματοδότησης
- Υπόδειγμα Απόφασης Ένταξης Πράξης
- Κριτήρια Επιλογής πράξεων – Μεθοδολογία αξιολόγησης
- Οδηγός για την εκτίμηση της διαχειριστικής ικανότητας δυνητικών δικαιούχων ΕΣΠΑ 2014-2020 (με παραρτήματα)
- Οδηγίες για τον υπολογισμό των καθαρών εσόδων για πράξεις των προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2014-2020 [άρθρα 61 και 65(8) του Καν. (ΕΕ) 1303/2013
- Η υπ' αριθμ. 110427/ΕΥΘΥ 1020/20-10-2016 Υπουργική Απόφαση με θέμα «Τροποποίηση και αντικατάσταση της υπ' αριθ. 81986/ΕΥΘΥ712/31.07.2015 (ΦΕΚ Β' 1822) υπουργικής απόφασης «Εθνικοί κανόνες επιλεξιμότητας δαπανών για τα προγράμματα του ΕΣΠΑ 2014 - 2020 - Έλεγχος νομιμότητας δημοσίων συμβάσεων συγχρηματοδοτούμενων πράξεων ΕΣΠΑ 2014-2020 από Αρχές Διαχείρισης και Ενδιάμεσους Φορείς - Διαδικασία ενστάσεων επί των αποτελεσμάτων αξιολόγησης πράξεων» (ΦΕΚ 3521/Β/1-11-2016)».
- Πίνακας αποτύπωσης των αναγκιών, τεχνικών υποστηρικτικών μελετών και της ωρίμανσης Πράξης
- Πίνακας αποτύπωσης των αδειών και εγκρίσεων του συνόλου της πράξης και του βαθμού προόδου αυτής.
- Δελτίο Προόδου Ενεργειών Ωρίμανσης Πράξης
- Κατάσταση Τήρησης Φακέλου Πράξης

Κοινοποίηση:

1. Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, Νίκης 5-7, 105 57 Αθήνα
2. Ειδική Υπηρεσία Θεσμικής Υποστήριξης (ΕΥΘΥ), Νίκης 10, 105 63 Αθήνα
3. Ειδική Υπηρεσία Αρχή Πιστοποίησης και Εξακρίβωσης Συγχρηματοδοτούμενων Προγραμμάτων, Ν. Νικοδήμου 11 & Βουλής, 105 58 Αθήνα
4. Ειδική Υπηρεσία ΟΠΣ, Αγ. Φιλοθέης 2, 105 56 Αθήνα
5. Υπουργείο Οικονομίας & Ανάπτυξης / Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων – ΕΣΠΑ, Γενική Δ/νση Δημοσίων Επενδύσεων – Τμήμα Κατάρτισης ΠΔΕ, Υπόψη κ. Γρουζή, Νίκης 5, 10180 Αθήνα
6. Ειδική Υπηρεσίας Κρατικών Ενισχύσεων, Νίκης 10, 10563 Αθήνα
7. Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ, Τομέας Ενέργειας, Υπουργείου Περιβάλλοντος & Ενέργειας, Μεσογείων 119, 10190 Αθήνα

Εσωτερική διανομή:

1. Φάκελος Προσκλήσεων ΕΣΠΑ 2014-2020
2. Προϊστάμενοι Μονάδων Α, Β.1, Β.2, Γ (με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο)
3. Χρονολογικό Αρχείο

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ

Ο δικαιούχος της πράξης αναλαμβάνει να τηρήσει τις παρακάτω υποχρεώσεις :

1. ΤΗΡΗΣΗ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ

- (i) Να τηρεί την Κοινοτική και Εθνική Νομοθεσία κατά την εκτέλεση της πράξης και ιδίως όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις, την αειφόρο ανάπτυξη, τις κρατικές ενισχύσεις, την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, τη μη διάκριση και την προσβασιμότητα Ατόμων με Αναπηρίες.

2. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ

- (i) Να τηρεί τα χρονοδιαγράμματα υλοποίησης της πράξης και των επί μέρους υποέργων και ιδίως τα χρονοδιαγράμματα ανάθεσης και ολοκλήρωσης των υποέργων προπαρασκευαστικών ενεργειών και ανάθεσης και εκτέλεσης των κύριων υποέργων της πράξης, όπως αυτά αποτυπώνονται στην απόφαση ένταξης της πράξης. Τυχόν υπερβάσεις του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης των υποέργων προπαρασκευαστικών ενεργειών, όπως αυτό προσδιορίζεται στην απόφαση ένταξης της πράξης, επιφέρει την αυτοδίκαιη ανάκληση της απόφασης ένταξης της πράξης (δηλαδή η πράξη απεντάσσεται από το ΕΠ).

Στις περιπτώσεις πράξεων με υποέργα προπαρασκευαστικών υποέργων η εγγραφή του προϋπολογισμού τους γίνεται σε δύο φάσεις. Στην πρώτη φάση εγγράφεται στο ΠΔΕ ο προϋπολογισμός των προπαρασκευαστικών ενεργειών. Εφόσον, τα υποέργα των προπαρασκευαστικών ενεργειών ολοκληρώνονται εντός του χρονοδιαγράμματος, ο προϋπολογισμός της πράξης που αντιστοιχεί στα κύρια υποέργα εγγράφεται στο ΠΔΕ, μετά από σχετικό αίτημα της ΔΑ ή του ΕΦ προς τη ΔΔΕ.,

Η ανάληψη της κύριας νομικής δέσμευσης δεν μπορεί να υπερβεί την ημερομηνία ανάληψης της πρώτης νομικής δέσμευσης του κύριου υποέργου που ορίζεται στο σημείο 10 της Απόφασης Ένταξης. Σε περίπτωση υπέρβασης αυτού του χρονικού ορίου η Απόφαση Ένταξης θα ανακληθεί μετά από προειδοποιητική επιστολή της ΔΑ και την άπρακτη παρέλευση τριών μηνών. Η παραπάνω προθεσμία ισχύει με την επιφύλαξη δικαστικών ή διοικητικών αποφάσεων που αναστέλλουν την υλοποίηση της πράξης ή λόγω ανωτέρας βίας.

Υπερβάσεις του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης των κύριων υποέργων δύνανται να επιφέρουν την επιτήρηση του δικαιούχου από τη ΔΑ και την επιβολή στο δικαιούχο λήψης διορθωτικών μέτρων εντός συγκεκριμένων προθεσμιών, αλλά και την ανάκληση της απόφασης ένταξης της πράξης.

- (ii) Να διασφαλίζει το λειτουργικό αποτέλεσμα της πράξης, λαμβάνοντας όλα τα απαραίτητα μέτρα για το σκοπό αυτό, με βάση το κανονιστικό πλαίσιο του φορέα λειτουργίας και συντήρησης της πράξης και των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων του, στην περίπτωση που ο φορέας λειτουργίας και συντήρησης της πράξης δεν ταυτίζεται με το δικαιούχο αυτής.
- (iii) Να λαμβάνει έγκριση από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π (ή εναλλακτικά τον ΕΦ) για τις διαδικασίες της διακήρυξης, ανάθεσης και τροποποίησης δημοσίων συμβάσεων. *Στις περιπτώσεις πράξεων/υποέργων που εκτελούνται με ίδια μέσα*, ο δικαιούχος υποχρεούται να υποβάλλει αίτημα εξέτασης για τροποποίηση της απόφασης υλοποίησης με ίδια μέσα.
- (iv) Να ενημερώνει έγκαιρα την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π (ή εναλλακτικά τον ΕΦ) σχετικά με την εξέλιξη της πράξης, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τις προπαρασκευαστικές ενέργειες για την υλοποίησή της και να αποστέλλει όλα τα σχετικά έγγραφα που αφορούν στη φυσική και οικονομική υλοποίηση της πράξης έως και την ολοκλήρωσή της, σύμφωνα με τις διαδικασίες του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου.
- (v) Να πραγματοποιεί όλες τις απαραίτητες ενέργειες, για την ενημέρωση του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος ΟΠΣ – ΕΣΠΑ με τα δεδομένα και έγγραφα της πράξης που υλοποιεί και ειδικότερα τα δεδομένα και έγγραφα προγραμματισμού και υλοποίησης που απαιτούνται για τη χρηματοοικονομική διαχείριση, την παρακολούθηση του φυσικού και οικονομικού αντικείμενου και των δεικτών, τις επαληθεύσεις, τους ελέγχους, την αξιολόγηση πράξεων και γενικότερα τη διαδρομή ελέγχου της πράξης.
- (vi) Να διασφαλίζει την ακρίβεια, την ποιότητα και πληρότητα των στοιχείων που υποβάλλει στο ΟΠΣ - ΕΣΠΑ, σύμφωνα με το χρονικό πλαίσιο που προβλέπεται στις σχετικές διατάξεις και να πραγματοποιεί διασύνδεση των Πληροφοριακών Συστημάτων του με το ΟΠΣ – ΕΣΠΑ για την αυτόματη υποβολή στοιχείων, εφόσον απαιτείται.
- (vii) Να εφαρμόζει το Ενιαίο Σύστημα Παρακολούθησης Δεικτών ΕΣΠΑ, ανάλογα με το επίπεδο εμπλοκής του στην παρακολούθηση των δεικτών της συγχρηματοδοτούμενης πράξης.
- (viii) Για πράξεις που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ/ΠΑΝ για τις οποίες απαιτείται η συλλογή δεδομένων συμμετεχόντων (microdata), ο δικαιούχος υποχρεούται, επιπλέον, να εφαρμόσει τις διαδικασίες για τη συλλογή, επεξεργασία, αποθήκευση και μεταβίβαση των δεδομένων, όπως περιγράφονται στους ειδικούς όρους: ΕΙΔΙΚΕΣ

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΕΚΤ/ΠΑΝ.

Οι δικαιούχοι έχουν την ευθύνη τήρησης των ειδικών υποχρεώσεων και στις περιπτώσεις που η συλλογή των δεδομένων συμμετεχόντων διενεργείται από τους φορείς υλοποίησης ή παρόχους των πράξεων (π.χ. Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης, Δομές φροντίδας παιδιών κα).

3. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΠΡΑΞΗΣ

- (i) Να λειτουργεί μηχανισμό πιστοποίησης εκτέλεσης της πράξης, ο οποίος θα εξασφαλίζει τον αποτελεσματικό έλεγχο της ποιότητας και ποσότητας των υλικών, των υπηρεσιών και του τελικού παραδοτέου αποτελέσματος, καθώς και να εφαρμόζει εσωτερικές διαδικασίες ελέγχου των πληρωμών, ο οποίος θα εξασφαλίζει τη νομιμότητα και κανονικότητά τους.
- (ii) Να τηρεί ξεχωριστή λογιστική μερίδα για την πράξη, στην οποία θα καταχωρούνται όλες οι δαπάνες που αντιστοιχούν πλήρως προς τις δαπάνες που δηλώνονται στην Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π ή στον Ενδιάμεσο Φορέα, μέσω των Δελτίων Δήλωσης Δαπανών.
- (iii) Να υποβάλλει (εφόσον απαιτείται από τη φύση του έργου) στην Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π. (ή εναλλακτικά στον ΕΦ) και στην Αρχή Πιστοποίησης, μετά την ολοκλήρωση της πράξης
  - α) στοιχεία για τους δημιουργούμενους τόκους από τη χρηματοοικονομική διαχείριση των διατιθέμενων πόρων,
  - β) επικαιροποιημένη χρηματοοικονομική ανάλυση για τον υπολογισμό των καθαρών εσόδων για τις πράξεις που παράγουν καθαρά έσοδα, εφόσον απαιτείται,
  - γ) στην περίπτωση πράξης που δεν είναι αντικειμενικά δυνατό να καθοριστούν εκ των προτέρων τα έσοδα, ο δικαιούχος υποχρεούται να υποβάλλει, ετησίως, στοιχεία για τα καθαρά έσοδα της πράξης, για περίοδο τριών ετών από την ολοκλήρωση της πράξης ή έως την προθεσμία για την υποβολή των εγγράφων για το κλείσιμο του ΕΠ, αναλόγως με το ποια ημερομηνία είναι προγενέστερη,
  - δ) στην περίπτωση πράξης που παράγει καθαρά έσοδα μόνο κατά την υλοποίησή της και τα οποία δεν είχαν ληφθεί υπόψη κατά την ένταξη της πράξης (άρθρο 65 παρ. 8 του Καν. 1303/13), ο δικαιούχος υποχρεούται να τα δηλώσει, το αργότερο, στο τελευταίο Δελτίο Δήλωσης Δαπανών που υποβάλλει.

4. ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ – ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΕΙΣ – ΕΛΕΓΧΟΙ

- (i) Να θέτει στη διάθεση, εφόσον ζητηθούν, καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης της πράξης και για όσο χρόνο ο δικαιούχος υποχρεούται για την τήρησή τους, όλα τα έγγραφα, δικαιολογητικά και στοιχεία της πράξης, στην Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π., Αρχή Πιστοποίησης, Αρχή Ελέγχου, Επιτροπή Παρακολούθησης και σε όλα τα ελεγκτικά όργανα της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- (ii) Να αποδέχεται επιτόπιους ελέγχους από όλα τα αρμόδια εθνικά και ευρωπαϊκά ελεγκτικά όργανα, τόσο στην έδρα του, όσο και στους χώρους υλοποίησης της πράξης, και να διευκολύνει τον έλεγχο προσκομίζοντας οποιοδήποτε στοιχείο που αφορά την εκτέλεση της πράξης, εφόσον ζητηθεί.

5. ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ

- (i) Να αποδέχεται τη συμπεριληψη του στο κατάλογο των πράξεων του Ε.Π. που δημοσιοποιεί η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π. (ή εναλλακτικά ο ΕΦ), στη διαδικτυακή πύλη www.espa.gr, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 115 και στο Παράρτημα XII του Καν. 1303/2013, και στο οποίο αναφέρονται: η ονομασία του δικαιούχου και της πράξης, σύνοψη της πράξης, ημερομηνία έναρξης της πράξης, ημερομηνία λήξης της πράξης, συνολική επιλέξιμη δαπάνη, ποσοστό συγχρηματοδότησης, ταχυδρομικός κώδικας, ή άλλη κατάλληλη ένδειξη της τοποθεσίας, χώρα, ονομασία της κατηγορίας παρέμβασης της πράξης.
- (ii) Να λαμβάνει όλα τα μέτρα πληροφόρησης που προβλέπονται στο Παράρτημα XII του Κανονισμού 1303/2013 και ειδικότερα:
  - α) Να αναρτά προσωρινή πινακίδα, σημαντικού μεγέθους, στο εργοτάξιο των έργων υποδομής ή κατασκευών σε ορατό σημείο από το κοινό, με συνολική δημόσια δαπάνη άνω των 500.000 ευρώ, κατά τη φάση υλοποίησής τους.
  - β) Να τοποθετεί μόνιμη αναμνηστική πλάκα ή πινακίδα σημαντικού μεγέθους, σε σημείο εύκολα ορατό από το κοινό, εντός τριών μηνών από την ολοκλήρωση του έργου υποδομής ή κατασκευών ή αγοράς φυσικού (ενσώματου) αντικειμένου, με συνολική δημόσια δαπάνη άνω των 500.000 ευρώ.

Οι αναμνηστικές πλάκες ή πινακίδες, οι οποίες σχεδιάζονται σύμφωνα με τα τεχνικά χαρακτηριστικά που καθορίζονται στον Κανονισμό 821/2014, αναγράφουν την ονομασία και τον κύριο στόχο του, το έμβλημα της ένωσης μαζί με την αναφορά στην Ένωση, και το Ταμείο ή τα Ταμεία που στηρίζουν το έργο.
  - γ) Να προβάλλει σε όλες τις δράσεις πληροφόρησης και επικοινωνίας που υλοποιεί, το έμβλημα της Ένωσης, με

αναφορά στην Ένωση και στο Ταμείο ή στα Ταμεία που στηρίζουν την πράξη (όταν η πράξη συγχρηματοδοτείται από περισσότερα του ενός Ταμεία, γίνεται αναφορά στα ΕΔΕΤ).

- δ) Να αναρτά στον διαδικτυακό τόπο του, αν υπάρχει, στοιχεία της πράξης, όπως σύντομη περιγραφή, ανάλογη με το επίπεδο της στήριξης, στόχους και αποτελέσματα, επισημαίνοντας τη χρηματοδοτική στήριξη από την Ένωση.
- ε) Να τοποθετεί αφίσα με πληροφόρηση σχετικά με την πράξη, σε πράξεις που δεν εμπίπτουν στην υποχρέωση πινακίδων ή πλακών.
- στ) Να ενημερώνει τους συμμετέχοντες σε πράξεις που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ, και κατά περίπτωση από το ΕΤΠΑ ή το Ταμείο Συνοχής, σχετικά με τη συγχρηματοδότησή της από το ΕΚΤ, ή το ΕΤΠΑ ή το Τ.Σ. και την υλοποίησή της στο πλαίσιο επιχειρησιακού προγράμματος. Η εν λόγω ενημέρωση πραγματοποιείται σε κάθε έγγραφο ή άλλο πιστοποιητικό που χρησιμοποιούνται κατά την υλοποίηση της πράξης ή παράγονται στο πλαίσιο αυτό.
- ζ) Να εξασφαλίζει ότι οι συμμετέχοντες σε πράξεις που υλοποιούνται στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας για την Απασχόληση των Νέων (ΠΑΝ) είναι ειδικά ενημερωμένοι για την υποστήριξη της ΠΑΝ που παρέχεται από τους πόρους του ΕΚΤ και τα ειδικά κονδύλια για την ΠΑΝ. Κάθε έγγραφο που αφορά στην υλοποίηση μιας πράξης και το οποίο απευθύνεται στο κοινό ή στους συμμετέχοντες, συμπεριλαμβανομένων των πιστοποιητικών συμμετοχής ή άλλων πιστοποιητικών, περιλαμβάνει δήλωση ότι η πράξη υποστηρίχθηκε στο πλαίσιο της ΠΑΝ.

6. ΤΗΡΗΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥΣ

- (i) Να τηρεί και να ενημερώνει φάκελο πράξης με όλα τα στοιχεία που αφορούν στην εκτέλεση της πράξης έως την ολοκλήρωση, την αποπληρωμή και τη λειτουργία της. Στο φάκελο της πράξης να τηρούνται όλα τα δικαιολογητικά έγγραφα σχετικά με τις δαπάνες και τους λογιστικούς ελέγχους για διάστημα δύο (2) ετών, από την 31 Δεκεμβρίου που ακολουθεί την υποβολή των λογαριασμών στους οποίους περιλαμβάνεται η τελική δαπάνη της ολοκληρωμένης πράξης. Η ΔΑ ενημερώνει τον δικαιούχο για την ημερομηνία έναρξης της περιόδου διαθεσιμότητας των εγγράφων κατά την ολοκλήρωση της πράξης. Τα ανωτέρω στοιχεία και δικαιολογητικά έγγραφα διατηρούνται είτε υπό τη μορφή πρωτοτύπων, ή επικαιροποιημένων αντιγράφων των πρωτοτύπων ή σε κοινώς αποδεκτούς φορείς δεδομένων, περιλαμβανομένων των ηλεκτρονικών εκδόσεων των πρωτότυπων εγγράφων ή εγγράφων που υπάρχουν μόνο σε ηλεκτρονική μορφή.
- (ii) Να κοινοποιεί στην αρμόδια Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π (ή εναλλακτικά στον ΕΦ) το έντυπο Ε.Ι.1_6 «Κατάσταση τήρησης φακέλου Πράξης», στο οποίο, μεταξύ άλλων, καταγράφονται τα στοιχεία ταυτότητας και η διεύθυνση των φορέων στους οποίους τηρούνται στοιχεία και έγγραφα, καθώς και η μορφή υπό την οποία θα τηρούνται, το αργότερο με την υποβολή του πρώτου Δελτίου Δήλωσης Δαπάνης.
- (iii) Να τηρεί ειδικότερους όρους ή περιορισμούς που τίθενται από το ειδικό θεσμικό πλαίσιο εφαρμογής της πράξης ή που τίθενται από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π (ή *εναλλακτικά τον ΕΦ*).
- (iv) Να τηρεί τις ακόλουθες μακροχρόνιες δεσμεύσεις, προκειμένου οι πράξεις να διατηρήσουν το δικαίωμα της συνεισφοράς των Ταμείων:
- α) Για πράξεις επένδυσης σε υποδομή ή παραγωγική επένδυση, εντός πέντε (5) ετών από την τελική πληρωμή ή εντός της προθεσμίας που ορίζεται στους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων να μην επέλθει:
- παύση ή μετεγκατάσταση μιας παραγωγικής δραστηριότητας εκτός της περιοχής προγράμματος
  - αλλαγή του ιδιοκτησιακού καθεστώτος ενός στοιχείου υποδομής η οποία παρέχει σε μια εταιρεία ή δημόσιο οργανισμό αδικαιολόγητο πλεονέκτημα
  - ουσιαστική μεταβολή που επηρεάζει τη φύση, τους στόχους ή την εφαρμογή των όρων που θα μπορούσαν να υπονομεύσουν τους αρχικούς στόχους.
- β) Άλλες μακροχρόνιες δεσμεύσεις που ορίζονται από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π (ή εναλλακτικά τον ΕΦ) ή καθορίζονται από το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την πράξη.

Η τήρηση των μακροχρόνιων υποχρεώσεων επιβεβαιώνονται, μετά την ολοκλήρωση της πράξης, με διοικητικές ή και επιτόπιες επαληθεύσεις από την Δ.Α. ή τον ΕΦ. (Στην περίπτωση που η υποχρέωση τήρησης των μακροχρόνιων δεσμεύσεων μεταβιβάζεται σε άλλο φορέα, αυτός προσδιορίζεται και η υποχρέωση αφορά αυτόν τον φορέα)

